

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СПІВРОБІТНИЦТВА ЗВО З ДЕРЖАВОЮ ТА БІЗНЕСОМ

Співпраця освіти та бізнесу було є і залишається одним з основних факторів розвитку кадрового потенціалу регіональної економіки. Відомо, що держава, яка сприяє створенню зв'язків між бізнесом, університети і урядовими структурами, отримує конкурентну перевагу за рахунок швидкого трансферу нових знань, створених при впровадженні інноваційних продуктів, а компанії і дослідні організації підвищують свої шанси розвиватися більш швидко і ефективно, користуючись новими можливостями [1, 2].

Традиційно університет розглядався як центр передового наукового знання, який є науково-дослідницьким майданчиком регіона і виконує унікальну роль джерела провідника знань. Уже в кінці ХХ ст., в період активного розвитку інформаційно-технічної сфери, глобалізації та високої швидкості появи нової інформації, знання швидко стали застарівати [3]. У зв'язку з цим ЗВО зіткнулися з проблемою своєчасної адаптації до мінливих соціально-економічних умов. Результатом такої адаптації став розвиток методів управління у ЗВО, а також поява і розвиток концепції «університет 3:0» і «університет 4:0». За університетом, що позиціонується як корпоративний суб'єкт економіки знань, закріпилась назва «Університет 3.0». Інформаційна метафора в його позначенні не повинна вводити в оману – мається на увазі число місій університету: університет 1.0 – тільки освітній університет, університет 2.0 – націлений на навчання і дослідження; в університеті 3.0 – до двох останніх місій додається комерціалізація знань. Виникнення системи вищої освіти 3.0 пов'язують з розвитком мультикампусних університетів у США. «Університет 4.0» – інститут суспільства, який реалізує функцію постачальника знань про майбутнє. «Університет 4.0» стає лідером розвитку високотехнологічних галузей. Таким чином, «Університет 4.0» здатний максимально ефективно виявляти функцію капіталізації власних знань.

В зв'язку з цим розглянемо співпрацю бізнесу і університетів в країнах Заходу. Широка взаємодія бізнес-структур і вищих навчальних закладів відбулася внаслідок скорочення автономії університетів, більш активної участі держави. Каталізатором цього процесу виступив ринок праці, коли необхідно було вносити зміни в систему підготовки фахівців для більш динамічного соціально-економічного розвитку в епоху «економіки знань». Дана тенденція

супроводжувалася відповідними законодавчими актами, що сприяли забезпеченню потреб економіки висококваліфікованими фахівцями. Ці нововведення відбувалися на тлі зниження державного фінансування і пошуку нових поза-бюджетних джерел вливань. Одночасно з цим спостерігалися структурні зміни в системі управління і організації вищої освіти, як на рівні країн, так і всередині університетів. Характерною рисою системи вищої освіти будь-якої країни є наявність безлічі інститутів, що впливають на процес прийняття владних рішень в цій сфері. Це пов'язано з тим, що система вищої освіти будується з мережевого ознакою, поступальний рух економіки вимагає зусиль не тільки університетів, але і бізнес-спільноти, державних структур, банківської системи, а також засобів масової комунікації. Характер цієї взаємодії, методи і конкретні форми можуть суттєво відрізнятися в залежності від зрілості і національних особливостей ринкових відносин.

Наприклад, «...у Великій Британії створено Інноваційний фонд вищої освіти (ІФВО), який на конкурсній основі надає університетам фінансування. Таким чином, заклади вищої освіти мають можливість створювати спеціалізовані офісні майданчики для проведення зустрічей і координації зусиль. Проводиться централізація маркетингових досліджень і надання освітніх послуг і консультацій, шляхом фінансових вливань заохочується створення нових фірм на основі технологічних розробок, а також навчання студентів навичкам підприємницької активності» [4].

Однією з основних завдань взаємодії бізнесу і влади є фінансова підтримка діяльності ЗВО. У Західній Європі держава несе основні витрати з фінансування університетів.

Якщо взяти за приклад рівень розвитку освіти у Швеції, то він дійсно високий. З кожним роком країна покращує свої позиції в світовому рейтингу за якістю освіти входить в ТОП-10 (Рис 1.1). Дані світової статистики по індексу рівня освіти показують збільшення динаміки зростання в Швеції частки населення з вищою освітою, а також краці в світі фінансові можливості для його отримання. Сьогодні молодь з усього світу прагне потрапити до Швеції, щоб вивчати тут високі технології, природничі науки, отримувати медичну освіту.

Система вищої освіти США, лідера на міжнародному ринку освітніх послуг, має ряд відмінностей у порівнянні з європейською системою. У країні створена ефективна система

успішного функціонування університетів, в основі якої тісну співпрацю бізнесу і навчального закладу. У 2018 році США зайняло 12 позицію.

Таблиця 1.1.

Останній рейтинг індексу людського розвитку (HDI) (10 ТОП)

Ранг	Країна	Індекс людського розвитку (ЛТР) (значення)	Очікувана тривалість життя при народженні (років) SDG3	Очікувана тривалість навчання (років) SDG 4,3	Середня тривалість навчання (років) SDG 4,6	Валовий національний дохід (ВНД) на душу населення (ПКС) SDG 8,5
1	Норвегія	0,953	82,3	17,9	12,6	68012
2	Швейцарія	0,944	83,5	16,2	13,4	57625
3	Австралія	0,939	83,1	22,9	12,9	43560
4	Ірландія	0,938	81,6	19,6	12,5	53754
5	Німеччина	0,936	81,2	17,0	14,1	46136
6	Ісландія	0,935	82,9	19,3	12,4	45810
7	Гонконг, Китай (САР)	0,933	84,1	16,3	12,0	58420
7	Швеція	0,933	82,6	+17,6	12,4	47766
9	Сінгапур	0,932	83,2	16,2	11,5	82503
10	Нідерланди	0,931	82,0	18,0	12,2	47900

Головне джерело доходу державних вузів в США - це державне фінансування, з переважанням коштів з бюджетів штатів, так як система вищої освіти знаходиться під їх юрисдикцією. Для приватних вузів основні джерела доходу - оплата навчання, приватні гранти і пожертви. Чим вище статус державного навчального закладу, тим менше частка оплати за навчання в загальних доходах і більше частка власного прибутку, одержаного за товари і послуги. У доходах приватних некомерційних ВНЗ переважають доходи від власних вкладень і плата за навчання, присутні також доходи від продажу товарів (послуг) та державне фінансування. Однак чим вище статус приватного некомерційного вузу, тим більше обсяги його державного фінансування. У приватних комерційних вузах лівову частку доходів забезпечує плата за навчання,

В цілому університети США менш залежні від держави, так як основне фінансування залежить від різного роду дотацій, починаючи від пожертвувань, закінчуючи великими інвестиціями. При цьому для американської вищої освіти характерна участь бізнесу в управлінні університетам, коли представники найбільших фірм стають безпосередніми розробниками і керівниками освітніх програм і курсів. В результаті досягаються диверсифікація джерел фінансування та висока адаптивність університетів до мінливих вимог ринку.

Для системи професійної освіти взаємодія університетів і бізнес-структур є природною формою існування, яка в умовах ринкової економіки допомагає ефективно реалізувати основну функцію професійної освіти - забезпечення ринку праці кваліфікованими робітниками і фахівцями, затребуваними реальним сектором, також комерціалізація наукових розробок.

Українській системі професійної освіти, в руслі загальносвітового процесу, необхідне пряме залучення компетенцій та інвестицій приватного сектора для створення якісно нових умов з метою отримання професійної освіти, адекватних сучасним вимогам; спільної участі в єдиному інноваційному циклі; підвищення конкурентоспроможності університетів в країні і світі. Особливо це стає актуальним в умовах кризових явищ в економіці, коли істотно знижується бюджетне фінансування освіти. Таким чином, держава отримає розвинений конкурентний ринок освітніх послуг, бізнес зможе впливати на якість підготовки фахівців, а навчальні заклади - залучати додаткове фінансування і реалізовувати інноваційні освітні програми.

Взаємодія університетів і бізнесу не є одностороннім процесом, де головну роль відіграє університет як генератор знань. Спочатку, з теоретичної точки зору, взаємодія університетів і бізнесу представляється як процес передачі знань і технологій для здійснення «технологічного прориву» [6]. В даний час такого розуміння вже недостатньо. Норми і правила змінилися, і необхідно розробляти нові стратегії для того, щоб реагувати на ринковий попит і просувати технології за допомогою нових організаційних механізмів.

Важливо відзначити, що в даний час продовжується пошук ефективних форм та механізмів співпраці, які враховують інтереси всіх учасників даного процесу: держави, бізнесу, освітніх організацій, суспільства, окремих соціальних груп і громадян.

Література

1. Mapping the Nature and Extent of Business. University Interaction in Australia, available at: http://www.arc.gov.au/publications/arc_pubs/01_03.pdf (accessed 15.06.2016).
2. Trencher G., Yarime M., McCormick K., Doll C., Kraines S., & Kharrazi A. Beyond the Third Mission: Exploring the Emerging University Function of Co-creation for Sustainability, Science & Public Policy, 2014 року, vol. 41, iss. 2, pp. 151-179.
3. Etzkowitz H., Leydesdorff L. The dynamics of innovation: from National Systems and «Mode 2» to a Triple Helix of university-industry-government relations, Research Policy, 2000., vol. 29, pp. 109-123.
4. Frumkin ID, Polyarush PP Chastnogosudarstvennoe partnerstvo v obrazovanii: uroki mezhdunarodnogo opyta [Public-Private Partnerships in Education: international experience]. Voprosy obrazovaniya - Problems of Education. 2008. No. 8. Pp. 89-90.
5. Education Index 2018. available at: <http://hdr.undp.org/en/2018-update>
6. Prof. Sir Wilson T. DL. A Review of Business-University Collaboration, available at: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/32383/12-610-wilson-review-business-university-collaboration.pdf (accessed 15.06.2016).